

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
Кафедра української мови і літератури

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор із науково-педагогічної
роботи **Наталія МИХАЛЬЧЕНКО**
28 серпня 2024 р.

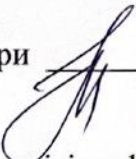
ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
СУЧАСНИЙ ЗАРУБІЖНИЙ РОМАН
ступінь бакалавра
Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка
спеціальність 014.01 Середня освіта (Українська мова і література),
освітньо-професійна програма «Середня освіта (Українська мова і література)»

Програму розроблено та внесено: Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Гурдуз Андрій Іванович, доцент кафедри української мови і літератури, кандидат філологічних наук, доцент.

Програму схвалено на засіданні кафедри української мови і літератури

Протокол від «26» серпня 2024 року №1

Завідувач кафедри української мови і літератури (Лілія РУСКУЛІС)

Програму погоджено навчально-методичною комісією філологічного факультету

Протокол від «27» серпня 2024 року №12

Голова навчально-методичної комісії (Ольга ДЕМ'ЯНЕНКО)

Програму погоджено навчально-методичною радою університету

Протокол від «27» серпня 2024 року №11

Голова навчально-методичної ради (Наталія МИХАЛЬЧЕНКО)

Анотація

У процесі вивчення дисципліни «Сучасний зарубіжний роман» визначено загальні тенденції розвитку зарубіжної літератури, виявлено риси взаємовпливу та специфіки в національних літературах Західної Європи і США початку XXI ст.; сформовано знання студентів про етап розвитку української та зарубіжної літератур початку XXI ст.; з'ясовано специфіку жанрово-стильових та ідейно-художніх особливостей зарубіжної літератури означеного періоду; розкрито основні аспекти з проблем розвитку світової літературно-естетичної думки; закріплено знання літературознавчих понять; встановлено характерні особливості індивідуального стилю митців-постмодерністів; проаналізовано іманентні риси західноєвропейської й американської прози; досліджено художні твори, зважаючи на динаміку літературно-художніх стилів, змінність естетичних концепцій в історії світової літератури, використовуючи відповідні праці з літературознавства, літературно-критичні розвідки та художні тексти.

Ключові слова: постмодернізм, літературно-мистецька дискусія, жанрова специфіка, літературні організації, постгуманізм, постколоніалізм.

Summary

In the process of studying the discipline «Modern foreign novel» trends in the development of the world literature are identified, features of interaction and specificity in literatures of Europe and USA of the beginning of the XXI century are also identified; knowledge of students about the stage of development of the world literature of the beginning of the XXI century is formed; the specifics of genre-style and ideological-artistic features of foreign literature of the specified period are clarified; the main aspects of the problems of development of the world literary and aesthetic thought are revealed; consolidated knowledge of literary concepts; the characteristic features of the individual style of the writers-postmodernists; the immanent features of the West-Europe and American prose are analyzed; works of art are studied, taking into account the dynamics of literary and artistic styles, the variability of aesthetic concepts in the history of the world literature, using relevant works on literary studies, literary-critical explorations and artistic texts.

Key words: postmodernism, literary and artistic discussion, genre specificity, literary organizations, posthumanism, postcolonialism.

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Сучасний зарубіжний роман» складена відповідно до освітньо-професійної програми Середня освіта (Українська мова і література) підготовки бакалаврів спеціальності 014 Середня освіта (Українська мова і література. Мова і література (англійська)).

Предметом вивчення навчальної дисципліни є вершинні й найбільш резонансні романи світового літературного процесу початку ХХІ ст., загальні закономірності й тенденції його динаміки.

Міждисциплінарні зв'язки: філософія, історія української літератури, мовознавство, історія світової літератури, історія, фольклористика, психологія, логіка, естетика.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни та очікувані результати

1.1. Системно ознайомити студентів з основними тенденціями розвитку зарубіжного роману перших десятиліть ХХІ століття, дати систематизовані знання з характерних рис і тенденцій його еволюції.

1.2. Основними **завданнями** вивчення дисципліни є: навчити студентів аналізувати взірці зарубіжного роману перших десятиліть ХХІ ст. як тексти нової художньої парадигми; допомогти розібратися в основних закономірностях літературного процесу; формувати зацікавленість до науково-дослідної праці та практичного використання здобутих знань.

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Знання й розуміння предметної галузі й професійної діяльності.

ПРН 2. Знання історії та культури України, основ філософії, що сприяють формуванню світогляду й соціалізації особистості в суспільстві.

ПРН 3. Уміння оперувати сучасним категоріально-термінологічним апаратом мовознавства й літературознавства; знання найважливіших методичних та філологічних вітчизняних/зарубіжних наукових шкіл.

ПРН 5. Знання підґрунтя й історичних віх фундаментальних дисциплін (теоретичні проблеми мовознавства та літературознавства, історії української мови, української літератури) як теоретичного базису дослідницької й прикладної діяльності в галузі мовознавства і літературознавства.

ПРН 7. Розуміння місця літературознавства в системі сучасного гуманітарного знання, знання основ літературознавства для аналізу літературних явищ і процесів в українській та світовій літературі. Володіння навичками самостійного аналізу специфіки художніх епох, напрямів, течій, видів і жанрів літератури, індивідуальних художніх мов у теоретичному й практичному, синхронічному й діахронічному аспектах, основних видів естетичної комунікації з формулюванням аргументованих висновків. Володіння навичками самостійно обґрунтовувати й здійснювати різномірне дослідження літературних творів певної доби.

ПРН 8. Уміння використовувати філологічні знання в процесі викладання української мови та літератури у відповідних типах середніх навчальних закладів.

ПРН 10. Володіння англійською мовою, зокрема мовленнєвою діяльністю в основних її видах – говорінні, аудіюванні, читанні і письмі; використання різних форм й видів комунікації в освітній діяльності.

ПРН 11. Знання провідних тенденцій розвитку літературного процесу в Україні, специфіки його перебігу в культурному контексті, зміст методів, напрямів, течій, стилів, жанрів.

ПРН 12. Сформованість комунікативної компетентності з української мови, здатність вдосконалювати та підвищувати її рівень.

ПРН. Розуміння нових умов і завдань розвитку світової літератури як динамічної системи на тлі видозмінюваних вимог до мистецтва й художності. Володіння навичками прогностичного аналізу романного жанру Західної Європи і Північної Америки з погляду логіки його попереднього розвитку й сучасного інтермедіального оточення.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні:

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 4. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 6. Здатність проведення досліджень на належному рівні.

ЗК 7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

II. Фахові:

ФК 1. Набуття міцних знань із професійних дисциплін.

ФК 2. Знання структури філологічної науки, поділу знань на мовознавчу та літературознавчу складову, усвідомлення специфіки кожної.

ФК 4. Знання комплексу лінгвістичних знань про мову як систему, що охоплює фонетику, лексику, морфологію, синтаксис, стилістику тексту і культуру мовлення та постійно розвивається, уміння оперувати лінгвістичними знаннями у професійній та науково-дослідницькій діяльності.

ФК 7. Розуміння місця літературознавства в системі сучасної гуманітарної освіти, знання основ літературознавства для аналізу літературних явищ і процесів в українській та світовій літературах, а також володіння навичками самостійного аналізу своєрідностей художніх епох, напрямів, течій, видів і жанрів літератури, індивідуальних стилів письменників у теоретичному й практичному, синхронічному й діахронічному аспектах, основних видів естетичної комунікації з формулюванням аргументованих висновків.

ФК 11. Здатність орієнтуватися в українському літературному процесі на тлі світового (від давнини до сучасності), уміння використовувати здобутки українського письменства для формування національної свідомості, культурного світогляду учнів та студентів, їхньої моралі, ціннісних орієнтацій у сучасному суспільстві.

ФК 18. Здатність реалізувати проєкти, включаючи власні дослідження, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання, пов'язане з розв'язанням значущих наукових, культурних, етичних та інших проблем сучасного літературознавства.

ФК 19. Здатність розуміти процеси розвитку мовних і літературних процесів, їх зв'язку з суспільством, уміти використовувати ці знання в професійній діяльності.

ФК 20. Навички аналізу та інтерпретації гуманітарних текстів.

ФК. Здатність кваліфікувати явища сучасної міфології (неоміфології) в літературному творі на тлі міжмистецького полілогу.

характерні ознаки запозичення, наслідування і моделі власного шляху письменників, зокрема логіку їхньої творчої еволюції.

ФК. Навички самостійної філологічної й етичної оцінки літературних явищ і тенденцій в умовах філологічних криз і/або термінологічного плюралізму.

ФК. Здатність кваліфікувати різновид і роль художнього явища в національному і світовому літературному процесі за умов конфліктних позицій національних філологічних шкіл.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни.

Тема 1. Загальні особливості світового літературного дискурсу початку ХХІ ст. Філософський базис постмодернізму і постпостмодернізму. Автентизм (Я. Поліщук). Поетикальні домінанти. Сильові розгалуження, національні прояви постмодернізму і постпостмодернізму. Проблеми термінологічної кваліфікації.

Тема 2. Англомовна література Європи ХХІ ст.: жанровий спектр, синтетичність художніх підходів. Проблема експансії літератур і культур Сходу, питання розмивання національних кордонів у сучасній літературі.

Тема 3. Література США початку ХХІ ст. Стивен Кінг і Ден Браун. Німецькомовні літератури. Антиутопічні цикли в контексті питання граничних меж рецепції. «Голодні ігри» Сьюзен Коллінз на тлі відповідної художньої панорами. Традиція й новаторство.

Тема 4. «Дивергент», «Інсургент» та «Еллігент» Вероніки Рот як типові художні моделі виховання й становлення суспільства майбутнього. Питання волі сучасної й майбутньої людини в трилогії Джеймса Дашнера «Той, хто біжить у лабіринті» і кінодрамі Майкла Бея «Острів» на тлі відповідного тематичного художнього корпусу. Роль фентезійного чинника в «Піреней» Ребекки Яррос.

Тема 5. Філософсько-екологічна проблематика в романі Мілоша Урбана «Водяник. Зелений роман». Художні вирішення проблеми перенаселення Землі в «Таємниці семи сестер» Макса Боткіна і Керрі Вільямсон: літературний і кіноракурси.

Тема 6. Викриття деградації людства в діалогії Стивена Шеррила «Мінотавр». Людина сучасного й майбутнього як завойовник у романній реальності Стивена Чарлза Гулда як літературної версії культового кіноциклу Джеймса Кемерона «Аватар».

Тема 7. Питання сучасної (авторської) міфотворчості в літературі: підходи і методи. Нові художньо-естетичні вимоги до фантастики і фентезі. Фентезійні технології в реальному світі. Ескейпізм як глобальна проблема ХХІ ст.: шляхи вирішення. Канон толкінізму. Проблеми постапокаліптики.

Тема 8. Феномен коміксойда США в літературі та його світова експансія. Криза міфотворчості: її ознаки, тривання й перспективи вирішення.

Тема 9. Суперечливість феномену циклу Джоан К. Ролінг про Гаррі Поттера та його національні рецепції. Гендерні девіації в оригінальних романах та їх національних аналогах. Проблема плагиату.

Тема 10. Слов'янський вимір постмодернізму перших десятиліть ХХІ ст.: концепції й тенденції. Анджей Сапковський і Юрай Червенак.

Тема 11. Рецепція фентезі соціальних подій ХХ–ХХІ ст. Гексалогія Р. Ріггза «Дім дивних дітей» і роман Г. дель Торо і В. Функе «Лабіринт Фавна». Трилогія С. Грін «Напівжиття».

Тема 12. Дифузні сполучення біблійних образів і мотивів у світовій літературі початку ХХІ ст.: основні концепції й тенденції. Сучасні маркери античних традиційних і національних традиційних структур. Постколоніальні шифри в романі Хелен Векер «Голем і джин», проблеми гендеру й еміграції.

Тема 13. Аплікаційні новотвори авторських міфів ХІХ–ХХ ст. у літературі ХХІ ст. і проблеми традиції й новаторства. Концепція безкінечної історії в романі Девіда Мітчелла «Хмарний атлас». Франкенштейніана. Підтексти вампіради. Відображення сучасної ідеології в сазі С. Маєр «Сутінки». Явище й параметри фанфікшену.

Тема 14. Жіноча проза початку ХХІ ст. Чикліт у розвитку. Картини світу в романах «Диявол носить Prada» Лорен Вайсбергер та «Істи, молитися, кохати» Елізабет Гілберт. Традиції любовного роману в «Будь моїм завтра» Емми Скотт.

Тема 15. Література в умовах мультимедіаекспансії: трансформації змісту і форми. Інтерактивний роман як результат еволюції інтерактивних ток-шоу. Фактор інклюзії в романі. Воля до життя та її художнє втілення у «Провині зірок» Джона Грина. Художня інноватика художніх романних форм. Явища розряду «мешап»: виникнення, причини популярності, динаміка.

3. Рекомендована література

Базова

1. Бовсунівська Т. В. Жанрові модифікації сучасного роману: монографія. Харків: Діса плюс, 2015. 368 с.
2. Висоцька Н. О. Єдність множинного. Американська література кінця ХХ – початку ХХІ ст. у контексті культурного плюралізму. Київ: КНЛУ, 2010. 456 с.
3. Гундорова Т. Транзитна культура. Симптоми колоніальної травми. Київ: Грані-Т, 2013. 548 с.
4. Давиденко Г. Історія зарубіжної літератури ХХ століття: навчальний посібник / Г. Давиденко, Г. Стрельчук, Н. Гричаник. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 504 с.

5. Давиденко Г.Й., Чайка О.М., Гричаник Н.І., Кушнерьова М.О. Історія новітньої зарубіжної літератури: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 271 с.
6. Денисова Т. Н. Історія американської літератури ХХ століття: навчальний посібник. Київ: Довіра, 2002. 318 с.
7. Історія зарубіжної літератури ХХ ст.: навчальний посібник / В.І.Кузьменко, О.О.Грачковська, М.В.Кузьменко та ін. Київ: Видавничий центр «Академія», 2010. 496 с.

Допоміжна

1. Алексенко В. Ф. Прийом рекурсії у «Казках про дивних» Р. Ріггза. *Закарпатські філологічні студії* / Ужгород. нац. ун-т; голов. ред. І. М. Зимомря. Ужгород: Вид. дім «Гельветика», 2023. Вип. 28. Т. 1. С.197–201. DOI: <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2023.28.1.36>.
2. Анхим О. І. Транснаціональна література: проблема визначення і передумови дослідження. *Закарпатські філологічні студії* / Ужгород. нац. ун-т; голов. ред. І. М. Зимомря. Ужгород: Вид. дім «Гельветика», 2022. Вип. 25. Т. 2. С. 231–235. DOI: <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.25.2.42>.
3. Гурдуз А. Концептуалізм роману Стивена Шеррила «Мінотавр вийшов покурити». *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка* / [ред.-упоряд. М. Пантюк, А. Душний, В. Ільницький, І. Зимомря]. Дрогобич: Вид. дім «Гельветика», 2022. Вип. 51. С. 266–271. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/51-41>.
4. Гурдуз А. Магія як технологія в альтернативній англійській реальності романів Сюзанни Кларк і Саллі Грін. *Теоретичні аспекти дослідження. Магія у літературі фентезі: Дефініції, маніфестації, функції: колективна монографія* / Центр з дослідження літератури фентезі при Ін-ті літ. ім. Т. Г. Шевченка НАН України; ред. Рязанцева Т. М., Канчура Є. О. Київ, 2024. С. 240–248. *Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України*: вебсайт. URL: <http://www.ilnan.gov.ua/media/k2/attachments/monog-cdlf.pdf>.
5. Гурдуз А. І. Мешап-проза: історія гри з історією. *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського: зб. наук. праць. Серія: Філологічні науки* / за ред. В. Д. Будака, М. І. Майстренко. Миколаїв: МНУ ім. В. О. Сухомлинського, 2013. Вип. 4.11 (90). С. 44–48.
6. Гурдуз А.І. Літературно-мистецька вампіріада другої половини ХХ – першого десятиліття ХХІ століть: інтрига переосмислення. *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського: зб. наук. праць. Серія: Філологічні науки* / за ред. В. Д. Будака, М. І. Майстренко. Миколаїв: МНУ ім. В. О. Сухомлинського, 2013. Вип. 4.12 (96). С. 64–72.
7. Гурдуз А. І. «Напівжиття» Саллі Грін у фентезійному полі кінця ХХ – перших десятиліть ХХІ ст. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету: зб. наук. пр. Серія: Філологія* / голов. ред. серії М. В. Мамич. Одеса: Вид. дім «Гельветика», 2021. Вип. 48. Т. 2. С. 119–122.
8. Гурдуз А. Роман Сюзанни Кларк «Піранезі» в контексті мінотавріани перших десятиліть ХХІ ст. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка* / [ред.-упоряд. М. Пантюк, А. Душний, В. Ільницький, І. Зимомря]. Дрогобич: Вид. дім «Гельветика», 2022. Вип. 58. Т. 1. С. 182–187. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/58-1-29>.
9. Гурдуз А. Роман Хелен Уекер „Голем і джин” і криза міфотворчості перших десятиліть ХХІ століття. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Сер.: Філологічні науки : (літературознавство): зб. наук. пр. / за ред. О. С. Філатової. Миколаїв : МНУ ім. В. О. Сухомлинського, 2017. Жовтень. Вип. 2 (20). С. 74–77.*
10. Гурдуз А.І. Трилогія Ренсома Риггза про дивних дітей і криза міфотворчості початку ХХІ століття. *Літератури світу: поетика, ментальність і духовність: зб. наук. пр.; гол.*

ред. С. І. Ковпик. Кривий Ріг: Держ. вищий навч. заклад „Криворізький держ. пед. ун-т”, 2017. Вип. 9. С. 52–61.

11. Гурдуз А. І. Український фентезійний роман 2000–2020 рр. у слов'янському, англійському й американському контекстах: особливості національного міфотворчого коду: монографія. Миколаїв: Іліон, 2023. 528 с.
12. Гурдуз А. Фентезійна рецепція соціального зла в «Домі дивних дітей» Ренсома Ріггза і «Лабіринті Фавна» Гільєрмо дель Торо і Корнелії Функе. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка* / [ред.-упоряд. М. Пантюк, А. Душний, І. Зимомря]. Дрогобич: Вид. дім. «Гельветика», 2021. Вип. 39. Т. 1. С. 184–190.
13. Гурдуз А. «Четверте крило» і «Залізне полум'я» Ребекки Яррос із погляду традиції й новаторства фентезійного метажанру. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка* / [ред.-упоряд. М. Пантюк, А. Душний, В. Ільницький, І. Зимомря]. Дрогобич: Вид. дім. «Гельветика», 2024. Вип. 72. Т. 1. С. 232–238. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/72-1-32>.
14. Гурдуз А.І., Альбещенко І.С. Міфопоетична парадигма в трилогії Сьюзен Коллінз „Голодні ігри”. *Studia methodologica* / Тернопіл. нац. пед. ун-т імені В.Гнатюка. Тернопіль: РВВ ТНПУ імені В.Гнатюка, 2014. Вип. 37. С. 143-148.
15. Гурдуз А. І., Невестюк О. С. Фанфікшн: парадокси статусу в художньому просторі. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету: наук. зб. Сер.: Філологія* / гол. ред. серії І. В. Ступак. Одеса; Херсон: Вид. дім „Гельветика”, 2018. Вип. 34. С. 89–91.
16. Даниленко В. Лісоруб у пустелі: Письменник і літературний процес. Київ: Академвидав, 2008. 350 с.
17. Енциклопедія постмодернізму / [ред. Ч. Е. Вінквіст, В. Е. Тейлор; пер. з англ. Віктор Шовкун]. Київ: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2003. 503 с.
18. Лексикон загального та порівняльного літературознавства. Чернівці : Золоті литаври, 2001. 636 с.
19. Літературознавча енциклопедія : у 2 т. / [авт.-уклад. Ю. І.Ковалів]. Т.1. Київ: Академія, 2007. 608 с.
20. Літературознавча енциклопедія: у 2 т. / [авт.-уклад. Ю. І.Ковалів]. Т. 2. Київ: Академія, 2007. 624 с.
21. Літературознавчий словник-довідник / Р.Т.Гром'як, Ю.І. Ковалів та ін. Київ: Видавничий центр “Академія”, 2007. 752 с.
22. Затонский Д. В. Модернизм и постмодернизм: Мысли об извечном коловращении изящных и неизящных искусств: От сочинений Умберто Эко до пророка Екклесиастра. Харьков: Фолио; Москва: Издательство АСТ, 2000. 255 с.
23. Історія світової літератури кінця ХХ – початку ХХІ століття в компаративному аспекті: Робоча програма навчального курсу / укл.: Ковбасенко Ю.І. Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2015. 33 с.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання: залік.

5. Засоби діагностики успішності навчання: контрольні роботи, самостійна робота студента, написання реферату, наукової статті, участь у конференції.